

WATER EN BODEM STUREND IN DE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Deze bijlage geeft een weergave van wat beeldvormend besproken is tijdens de vergadering van de CWS op 9 juni in 3 ruimtes over woningbouw, het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en 'Water en bodem sturend'.

WONINGBOUW

Hoofdlijn van het gesprek over woningbouw

Ondanks het feit dat de tijd nu rijp lijkt om water echt beter op de kaart te zetten bij woningbouwplannen is het toch zo dat dat nog lang niet bij iedereen tussen de oren zit. Het waterschap zal dat steeds moeten inbrengen en moeten herhalen. Het echt eerlijk in beeld brengen van consequenties en daarbij voortbouwen op bestaande uitspraken en werkwijzen (bouwconvenanten, NOVI, etc.) is van belang. Er is geen eensgezindheid over wanneer de rol van het waterschap overgaat van 'faciliteren' naar 'kader stellen' en wanneer het waterschap 'nee' moet zeggen. Wel is er overeenstemming over het belang van een krachtige watertoets die bindend is. Dat het belangrijk is de juiste wethouders en gedeputeerden (ook met portefeuille RO) bij gemeenten en provincies te kennen wordt ondersteund.

Weerslag van de flappen:

- Technisch kunnen we alles mogelijk maken, wanneer zeggen we nee? De randvoorwaarden maken het op een bepaald moment vanzelf zo onaantrekkelijk dat het feitelijk een 'nee' wordt.
- We kunnen beoordelingen doen op basis van nu beschikbare informatie, maar er komt steeds nieuwe informatie (bijvoorbeeld de KNMI klimaatscenario's) en er ontstaan nieuwe inzichten. Wanneer kunnen uitgangspunten scherper gedefinieerd worden? Hoe voorkomen we een lock-in?
- Hoe lang gaan we nog door met verhogen, versterken en adaptatie? Wanneer komt er een keerpunt met eilanden op zee verhuizen naar het oosten? Waterschappen zitten aan tafel om mee te denken bij ontwikkelingen, wat wanneer mogelijk is. Zijn waterschappen daarbij faciliterend of kaderstellend?
- De watertoets zou bindend moeten worden, dan hoeven waterschappen niet bij elk project te strijden en met de vuist op tafel te slaan. Dat zou veel capaciteit schelen. Landelijke kaders zijn effectief en geven duidelijkheid. Een set met basisprincipes zou landelijk afgesproken kunnen worden, met ruimte voor lokale doorvertaling.
- Het helpt als waterschappen een duidelijke visie hebben: BOVI, of visie, die concreet aangeeft wat waar onder welke randvoorwaarden zou kunnen vanuit het water geredeneerd.
- Waterschappen moeten 'water en bodem' steeds opnieuw inbrengen, kracht zit in de herhaling.
- Denk niet alleen aan huizen, maar ook aan de locatie en de vormgeving van infrastructuur (wegen, maar ook bijvoorbeeld de Lelylijn (tracé op veen of op zand?) of aan kwetsbare functies zoals een ziekenhuis. Als je een wijk bouwt moeten daar ook wegen naartoe, met afritten waarbij bedrijventerreinen verrijzen.... Alles zou klimaatbestendig moeten gebeuren.
- Waterschappen zitten bestuurlijk aan tafel bij de provincie, bij de juiste gedeputeerden. In het kader van de NOVEX wordt naar waterschappen gekeken om te concretiseren hoe ontwikkelingen klimaatbestendig kunnen plaatsvinden. Politiek gezien is het voor provincies prettig als de waterautoriteit met kennis zich hierover uitlaat, in plaats van de provincie zelf.
- Als voorbeeld schetst Klazien dat tijdens een bijeenkomst over de inpasbaarheid van de RES in het landschap van de MRA wateroverlast totaal niet aan bod kwam. Verdiept aanleggen van verdeelstations werd juist gewaardeerd, doordat landschappelijk dan weinig verstoord zou worden. Vanuit het water bezien zouden de verdeelstations juist op een terp geplaatst moeten worden. Als op zo'n moment geen signaal wordt afgegeven vanuit het waterschap komt iets als klimaatbestendigheid niet aan de orde: het zit nog lang niet overal tussen de oren.

- Grote bedrijven hebben veel invloed. Als kaderstelling vanuit water strijdend is met bijvoorbeeld uitbreidingsplannen van een bedrijf, zijn bedrijfsbelangen al snel sterker dan kaders vanuit water.
- Er komen verkiezingen aan voor waterschappen en provincies, juist als in de regio bestuurlijk de puzzel gelegd moet worden; goed om daar bewust van te zijn en zo mogelijk voor de verkiezingen haakjes aan te brengen om later uit te werken.
- Een integrale benadering is nodig; wat betekent dat voor de sectorale commissies van de Unie? Zouden CWS en CWE niet samen moeten gaan?
- Zorgpunt is wel de bodemenergie in relatie tot klimaatverandering (perforeren van de bodem, verzilting, toename kwetsbaarheid).
- Van belang is het ook om keuzes te maken; de belangrijkste punten proberen binnen te halen.
- 'Wat heb ik nodig' is een goed vraag, maar ook de vraag 'wat doe ik niet'?
- De provinciale aanpak en tempo's tussen de provincies verschilt sterk.
- Bouwconvenanten die er al zijn zouden een vertrekpunt kunnen zijn voor een bestuurlijk gesprek, of principes uit de NOVI zoals 'niet afwentelen'.

NATIONAAL PROGRAMMA LANDELIJK GEBIED (NPLG)

De hoofdlijnen uit de discussie over NPLG:

1. Generieke maatregelen geven richting, gebiedsgericht is maatwerk; *Het doel moet centraal staan, niet de maatregel.*
2. Samen verantwoordelijk, maar bijdragen vanuit eigen taak; *In een integraal gebiedsproces worden opgaven in samenhang gebracht en kunnen de sectorale doelen niet meer uit elkaar gehaald worden.*
3. Regie nemen is vanuit het watersysteem duidelijkheid geven over wat kan en wat niet kan, kaders meegeven kennis inbrengen.

Risico's:

4. Er is vrees dat wie meepraat ook meebetaalt (lijkt te komen uit het oude adagium van "belang-betaling-zeggenschap"). Wees duidelijk op dit gebied was het advies.
5. Veel zorgen over capaciteit, kennis kunde en de wens om ook andere disciplines binnen te halen zoals RO-kennis.
6. Er is nog onvoldoende kennis genoemd, met het verzoek van Joost Buntsma om dit uit te werken.

Zorgen over de regierol van provincies:

7. Vraag hoe kunnen wij provincies helpen hun rol goed te pakken?
 - a. Veel koffiedrinken.
 - b. Opstellen manifest.
 - c. Duidelijkheid is nodig. Ook waterschappen moeten duidelijkheid geven.
 - d. Meewerken: Waterschappen willen op alle niveaus aan tafel:
 - i. Ruimtelijke ordening: strategische inbreng over water bodem sturend;
 - ii. Ruimtelijke inrichting: inhoudelijke inbreng;
 - iii. Plannen: toetsing.
 - e. Schouder aan schouder.
 - f. Samenwerken.
 - g. Voortbouwen op de gebiedsprocessen die er al zijn.

WATER EN BODEM STUREND

Hoofdpijnen uit de discussie

- Betrokkenheid van waterschappen vroeg in ruimtelijke processen is gewenst. Eigenlijk al voordat er plannen zijn. Zowel voor het aanwijzen van bouwlocaties als voor de zoetwatervraag kennen waterschappen de beperkingen van hun gebied en willen ze dit vroegtijdig kenbaar maken aan gemeenten, provincies en stakeholders.
- Inbrengen van de sturende werking van water is vooral lastig verderop in het proces, in de uitwerking, als plannen concreet worden en er (investerings)beslissingen moeten worden genomen.
- Waterschap is de enige met een goed beeld van het water-bodemsysteem en met een langetermijn blik dus moet hierop blijven hameren (en focussen, we moeten ons niet van de wijs laten brengen door problemen van anderen).
- Stok achter de deur (afdwingend instrument) nodig. Watertoets nieuwe stijl kan dit zijn (dus niet toets laat in proces maar vanaf begin meewegen van het waterbelang). Niet alleen gehoord worden, maar ook belangrijk dat er iets mee gedaan wordt.
- Wat als onze adviezen in de wind geslagen worden? Inzichtelijk maken gevolgen van keuzes en daarmee de publiciteit zoeken. Maar waterschap wil ook niet degene zijn die de conclusie moet trekken dat iets niet meer kan.
- Denken in doelen ipv tarieven. Maar tariefdenken kan wel helpen bij water en bodem sturend maken (als we onduurzame keuzes maken worden de lasten te hoog).
- Grondwater is belangrijk bij water en bodem sturend. Buffer van het systeem niet vergeten. Verschil tussen hoog en laag Nederland: hoog ziet kansen, laag ziet risico's maar goede scheiding landelijk-bebouwd kan dit ondervangen (voornaamste zorg stedelijk grondwater, funderingen).
- Zoetwater is een schaars goed, dat heeft betekenis voor het grondgebruik (water sturend). Zoetwaterbeschikbaarheid kerntaak waterschap of niet?
- Behoeftte aan verder uitwerken wateropslag in ondergrond (diepte-infiltratie) en de kwaliteitsaspecten daarvan.
- Aanleggen van 'portfolio' met casuïstiek kan helpen, uitwisselen van ervaringen.

Opbrengst flappen

Wat heeft u nodig? Ronde 1:

- Sterke watertoets, vroeg in het proces betrokken (locatie, inrichting).
- Invulling gebiedsgericht, nationale maatlat als kader (oktober '22 verwacht).
- Planning RO-plannen en Waterprogramma's afstemmen (perspectief lange termijn doel).
 - Lastig is dat je dat lange termijn perspectief niet kunt afdwingen, waterschap kan wel wijzen op de kosten.
- Duidelijkheid over waar wel en niet bouwen -> Omgevingsvisie.
- Samen keuzes maken in woningbouw, infrastructuur en in functies landelijk gebied, op nationaal en regionaal niveau.
 - De keuzes moeten gaan over waar (waar doe je wat, waar bouw je, welke functie waar etc.) en hoe (als de beslissing over de locatie eenmaal genomen is).
 - Benoem als waterschap het restrisico (als gevolg van keuze), accepteren partijen dat? Gebruik daarvoor bijv. een stresstest, en neem klimaatverandering (lange termijn) daar ook in mee.
- Zorg dat het risico van een locatie duidelijk is voor de gebruiker (toekomstige woningeigenaar, grondgebruiker, ...), bijv. via een Blue label of zichtbaar in kadaster.
- Waterschap moet nu duidelijke/scherpe adviezen geven vanuit water en bodem; dat betekent ook nee zeggen. Urgentie is overal aanwezig.
- Uitwisseling hoe we dit als waterschappen doen; organiseren vanuit Unie.

Aanvullende punten uit Ronde 2:

- In veel gevallen vraagt de gemeente het waterschap al vroeg in proces; echter in de uitwerking is het lastig, dan krijgen andere belangen vaak de overhand (economisch etc.).
- Nodig: instrument om het langetermijnperspectief af te dwingen.
- Waterschap moet vooraf aangeven wat wel/niet kan.
- Zoetwater is een schaars goed, dat heeft betekenis voor het grondgebruik (water sturend), het koelwatergebruik, onderwaterdrainage etc. Nodig:
 - Water vasthouden, verdringingsreeks gebruiken.
 - Aan voorkant watervraag beperken.
- Bij wisseling van grondgebruik in het landelijk gebied mist het waterschap instrumentarium.
- Wens: Opbouwen portfolio met casuïstiek.

Aanvullende punten uit ronde 3:

- Grondwater: te weinig infiltratie waardoor groot verlies aan water in het systeem
 - Waterschap is watersysteembeheerder, watersysteem omvat ook grondwater.
 - Verschil hoog (kans) en laag Nederland (risico).
 - Knip landelijk gebied en bebouwd gebied kan helpen.
- Instrument diepte-infiltratie inzetten?
 - Kwaliteitsaspect: hoe voorzichtig zijn we?
- Alle organisaties betrekken, ook TBO's, LTO
- Convenant: we weten al veel (bijv. qua grondwateronttrekkingen), maar wat kunnen we daarmee doen?
- Internationale samenwerking is een blinde vlek.
- Waterbalans moet centraal staan, is water en bodem sturend.
- Zoetwater en verzilting: iemand moet de boodschap brengen dat landgebruik in de toekomst beperkingen kent. Dat is niet de waterschapsrol/-taak, waterschap moet wel de gevolgen in beeld brengen.
- Waterschap gevolgen 'foute' keuze doorberekenen in tarief; tarief denken maakt water en bodem vanzelf sturend.